
животноводческих ферм в условиях Крайнего Севера / Н. П. Тарабукина, М. П. Неустоев // Наука и образование. – 2002. – № 1. – С. 102-104.

8. Хайруллин, И. Н. Биологические аэрозоли (полифагов) при дезинфекции воздуха помещений и профилактики болезней молодняка / И. Н. Хайруллин [и др.] ; Ульяновская гос. с.-х. акад. – Ульяновск, 1999. – 6 с.
-

Summary

Performance and safety of weanling piglets when using disinfectant of microbial origin / Bezzubov V., Petrushko A., Hodosovsky D., Rudakovskaya I.

Research results are presented proving that usage of microbial origin biopreparation “Viposan” with and without animals in the building allow to decrease the air pollution in pig breeding sections at 72 % of general pollution, staphylococci and streptococci – at 57-100%, coliforms bacteria – at 49,7-100%, respectively, promotes performance increase at 2-13 g, safety – at 1,5-4%. The profit for 100 weanling piglets makes 329280 rub. or \$ 110.

Key words: pigs, micro-antagonists, pathogenicity, toxigenicity, allergenicity, antimicrobial activity.

УДК 636.082

Бородай В.П., доктор с.-г. наук, професор
Вертійчук А.І., кандидат біологічних наук, доцент
Глебова Ю.А., кандидат с.-г. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПРОБЛЕМИ СЕЛЕКЦІЇ ТА НАУКИ У ПТАХІВНИЦТВІ УКРАЇНИ ПОСИЛЮЮТЬСЯ

У світовому птахівництві внесок селекції є переважачим порівняно з іншими напрямками науки. Але в Україні використання птиці іноземної селекції спричинило ліквідацію племінних господарств і залежність від зарубіжних країн (фірм). Зниження продуктивності птиці в країні обумовлюють середовищно-економічні умови.

Ключові слова: птахівництво, наука, селекція, племінні господарства, Інститут птахівництва НААН, Національна академія аграрних наук, середовищно-економічні умови.

Найвагомішою рушійною силою у птахівництві є селекція, яка в цій галузі найбільш наукоємка. Адже з кожного напрямку продуктивності й виду птиці – яєчні, м'ясні та комбіновані кури, індики, качки, гуси, цесарки, перепели, фазани, страуси – генетика, селекція, продукція, середовище істотно відрізняються, як і специфічні для цих видів птиці комбікорми, мікроклімат, виробничі цехи, обладнання тощо. Наукове їх вирішення на сучасному рівні є актуальним.

Під впливом селекції докорінно змінився племінний матеріал птиці: замість порід

у промисловому птахівництві запанували кроси птиці. Але в Україні перевагу віддано кросам птиці закордонної селекції, що спричинило занепад вітчизняної племінної бази, інкубаційних птахівницьких станцій тощо [3-8].

Аналіз свідчить, що селекція у птахівництві розвивається у взаємозв'язку з розвитком племінних господарств у взаємозв'язку з їх науково-технічним забезпеченням. У свою чергу економічна ефективність таких господарств, як і всіх інших, обумовлюється попитом на племінну продукцію. Останнє залежить від потреб внутрішнього ринку і шляхів його забезпечення – власними ресурсами чи імпортом залученням. За наявності негативних умов годівлі та утримання низькі показники продуктивності й відтворної здатності птиці в стадах не обумовлюють інтерес на придбання молодняку як із високопродуктивних племінних господарств, так і, тим більше, із низькопродуктивних [1,6].

Через такі чинники у птахівницьких господарствах України упродовж останніх двох десятиліть запанував світогляд на використання кросів птиці іноземної селекції, що спричинило незатребуваність селекційного матеріалу вітчизняних племінних господарств. Внаслідок цього в країні «на даний момент не існує жодного племінного заводу з розведення м'ясних і яєчних курей, індиків, качок, гусей; діють лише репродуктори II порядку...» [2,7].

Мета нашого дослідження – оцінити стан і перспективи селекції та науки у птахівництві України.

Методи і матеріали дослідження. Використано методи моніторингу та ретроспективного аналізу. Матеріалом у дослідженні були наукові джерела, рішення установ і власні дослідження.

Результати досліджень та їх обговорення. Враховуючи важливість проблем у вітчизняному птахівництві, на засіданні Бюро Президії Національної Академії аграрних наук України в листопаді 2011 р. було заслухано доповідь директора Інституту птахівництва НААН України О.В. Терещенка “Про стан та перспективи наукового забезпечення галузі птахівництва”. У ній зазначалось, що наукові дослідження Інституту зосереджені на вирішенні актуальних питань, спрямованих на розвиток птахівництва. Як наслідок, у країні діє стійка тенденція до збільшення виробництва продукції птиці, за якої в перерахунку на душу населення досягнуто виробництво близько 320 яєць і 21 кг м'яса птиці за рік. При цьому в структурі м'яса птиці за останні 20 років у країні частка м'яса курчат-бройлерів збільшилась з 34 до 85,7, а качок і гусей – знизилась відповідно з 25 до 8,1 та з 5 до 2,4%.

Але розвиток птахівництва в Україні відбувався завдяки використанню птиці іноземної селекції, під впливом чого вітчизняні племінні заводи припинили своє існування (ліквідовані), хоча Інститутом птахівництва НААН проведена значна робота по створенню вітчизняних конкурентоспроможних ліній, порід, популяцій птиці, використанню нетрадиційних місцевих кормових засобів, розробці державних стандартів, програм, інструкцій ведення племінного обліку в галузі птахівництва відповідно до вимог СОТ, а також по розробці та впровадженню природоохоронних, ресурсозберігаючих технологій.

Актуальним для Інституту птахівництва є вирішення питань моніторингу щодо якості виробництва продукції птахівництва, її походження, маркування і визначення бази ринків. Особливою турботою його є відродження племінних господарств та визначення їх статусу в нових умовах птахівницьких господарств і наукових установ.

Президент НААН України М.Д. Безуглий акцентував увагу на необхідності швидкого відродження села та підвищення наукового забезпечення й модернізації галузі птахівництва, яка набула найвищого розвитку серед інших галузей в аграрному секторі країни, щоб не було дисбалансу між рівнями науки та виробництва. Він спрямував увагу Інституту на роботу щодо ширшого залучення населення до виробництва м'яса гусей, качок, індиків, до використання в комбікормах тритикале й сорго, до переробки посліду та відходів забою, до проектування будівництва із сучасними вимогами щодо мікроклімату, до виробництва екологічно безпечної продукції, яка гарантує безпеку здоров'я нації. Він критично віднісся до малої кількості наукових впроваджень, відсутності визначення співвідношення у потребі продукції птиці й інших тварин для харчування, до недостатньої співпраці Інституту з іншими Асоціаціями в галузі птахівництва та до банкрутства дослідного господарства Інституту птахівництва. Президент НААН України М.Д. Безуглий висловив думку про приєднання Інституту птахівництва до Інституту тваринництва НААН України.

Виступаючи висловлювалися за розвиток науки в галузі птахівництва. Крім того, Голова Ради директорів Асоціації «Союз птахівників України» О.Б. Бакуменко зазначив, що за виробництвом продукції птиці Україна наблизилась до розвинутих країн. Інститут птахівництва має стати більш прикладним, відновити племінну базу птахівництва, дати пропозиції щодо інкубаторів у населення, залучитися до забезпечення птиці в індивідуальних господарствах необхідними за поживністю комбікормами, розробити методологію з використання посліду. Оскільки на створення одного кросу курей необхідно коштів до 80 млн. доларів, то для такої роботи в Україні є значні труднощі. Він висловив думку за збереження Інституту птахівництва НААН України.

Генеральний директор Асоціації птахівничих підприємств «Птахопром України» Ю.Є. Петров відмітив, що на Інститут птахівництва покладені підвищені завдання по створенню стад птиці вітчизняної селекції – порід, кросів. Спеціалісти мають мати високий фах. Але фінансування Інституту недостатнє. І є значні труднощі у створенні вітчизняних кросів птиці. Зростає потреба в комбінованих породах. Треба відновити племінні господарства. Інститут птахівництва потрібен!

Доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри птахівництва Національного університету біоресурсів і природокористування України В.П. Бородай висловив вдячність науковцям, керівним органам і фахівцям за працю, внаслідок якої птахівництво вийшло на пристойні рубежі. Це досягнуто за використання результатів зарубіжної селекції – кросів яєчних і м'ясних курей іноземних фірм. Але, щоб гарантувати потребу в племінній продукції, необхідно мати вітчизняні породи, кроси, племінні заводи та Інститут птахівництва. Доцільно зацікавити виробника купувати вітчизняну племінну продукцію, визначивши відповідні ціни. Птахівницька галузь потребує добре підготовленого фахівця у навчальному закладі, але для навчальної практики студентів планами та програмами відводиться лише кілька днів, а птахівницькі підприємства не зацікавлені брати студентів на практику, хоча хочуть приймати на роботу фахівців із досвідом. Оскільки птахівницька галузь охоплює птицю понад десяти видів і напрямів продуктивності, Міністерству аграрної політики та продовольства України необхідно запровадити окрему спеціальність із птахівництва, включаючи ОКР «Бакалавр» і «Магістр». Сприяє підвищенню освітнього рівня птахівників журнал «Сучасне птахівництво», який випускає своїми силами кафедра

птахівництва.

Директор Інституту тваринництва НААН України І.А. Іонов підкреслив, що боротися за вітчизняну селекцію немає сенсу, оскільки є визначні досягнення в іноземних фірмах. Він зазначив, що по інкубації яєць втрачено необхідні здобутки і на виникаючі питання відповіді немає. Раціони птиці мають бути економічно вигідними за різних компонентів кормів.

Виступаючими зосереджено увагу на недопустимість втрати наукових напрямів, розроблених Інститутом птахівництва, висловлено біль з приводу труднощів щодо впровадження наукових розробок у виробництво й у зв'язку із втратою фахівців з актуальних напрямів науки. Підкреслено, що підприємств із розведення індиків, водоплавних та інших видів птиці недостатньо. Актуальними є розробки нормативних актів, нових структур раціонів. Провідне місце – екологічна безпека продукції. Вказано на необхідність високого ветеринарного забезпечення птиці.

Директор департаменту тваринництва Міністерства аграрної політики та продовольства України А.А. Гетья зазначив, що об'єднання Інституту птахівництва з Інститутом тваринництва є часом.

Узагальнюючи доповідь директора Інституту птахівництва НААН України О.В. Терещенка та думки виступаючих, президент НААН України М.Д. Безуглий зосередив увагу на актуальності термінової розробки програм з розвитку села та птахівництва. Наука має співпрацювати з різними формами господарювання. Екологія – технологічне питання одночасно з господарствами населення. Якість продукції, нормативи, стандарти мають гармонізуватися з європейськими. Інститут птахівництва має пройти випробування в якості відділення Інституту тваринництва. У цьому зв'язку необхідно розробити статус заступника директора з питань птахівництва, спільний штатний розклад, план енергетичного забезпечення, організувати роботу ветеринарних підприємств без дублювання, здійснювати інноваційну діяльність. Висловлено побажання до успішної роботи.

Із наведеного видно, що загальною турботою НААН про наукове забезпечення галузі птахівництва прослідковується суттєве зменшення прилягання до неї як теоретичної, так і, особливо, практичної сутності науки. Зокрема, по-перше, чи наблизиться наука з птахівництва безпосередньо до нього, якщо вона стане незалежною (окремою), а увійде до структури іншої установи, керівник якої, звичайно, не зможе зосереджувати увагу лише на ній одній? По-друге, чи збільшаться можливості та шанси вітчизняної науки у птахівництві, якщо вона не буде займатися власною селекцією кросів курей, через закупівлю їх за кордоном?

Коли країна остаточно довіриться й віддасться зарубіжній науці й іноземним селекційним фірмам та буде купувати в них кроси курей (гібридні форми), то стануть непотрібні ні племінні заводи, ні племінні репродуктори. Можливими можуть бути лише репродуктори другого порядку, укомплектовані напівфінальними гібридами іноземної селекції, з якими ніяка селекційна робота уже практично непотрібна, оскільки в таких стадах передбачено звичайне парування півнів (іноземних гібридів) із курками-несучками (також іноземних гібридів) з метою одержання промислових несучок (без півнів) та курчат-бройлерів, тобто поголів'я призначеного лише для одноразового використання, за типом одноразових шприців.

За такого підходу немає потреби ні у вітчизняній генетиці, ні у використанні та знанні будь-яких методів розведення та селекції, оскільки з-за кордону щорічно

завозяться нові й нові готові гібриди (як під копірку або ксерокс). Залишається лише просте вирощування та утримання птиці за рекомендаціями іноземних фірм, як це нині здійснюється у промислових господарствах. За використання такої іноземної птиці немає потреби й можливості ні в індивідуальному обліку, ні в біометричній обробці даних; для чого ж це робити, якщо наступного року буде завезена інша невідомого нам походження (без родоводу) птиця.

За так і питаннями відтворення, росту та розвитку птиці не слід перейматися, адже вони генетично обумовлені іноземною селекцією. І нормативи годівлі, напування, утримання, мікроклімату розроблені іноземцями – тільки виконуй. (Фотографуй).

Але який станеться наслідок, якщо європейсько-американські фірми виконають своє рішення не дозволяти продавати за межі своїх країн прабатьківські й батьківські форми кросів птиці [7]. Тобто іноземні фірми будуть експортувати лише фінальних гібридів, необхідних для комплектування промислових стад – курок-несучок і курчат-бройлерів на птахофабриках. І племінні репродуктори другого порядку, як і племінні заводи, відінуть. І кількість інкубаційних цехів, що інкубують яйця курей батьківських стад, різко зменшиться, бо залишаться лише ті, що інкубуватимуть імпорتنі яйця. І залишаться птахопідприємства без півнів... І такий підхід гальмуватиме розвиток птахівництва у населення [4].

Піднімаючи питання про відродження і розвиток племінних господарств в Україні, необхідно враховувати причини їх занепаду та втрати. Зазначене детально висвітлено в наукових працях, в яких оцінено умови середовища та продуктивність курей різних генотипів на базі колишнього племінного заводу «Рудня» [6,8]. Не дивлячись на високий рівень племінної зоотехнічної роботи в тому господарстві, продуктивність курей усіх вихідних ліній і гібридних форм, особливо кросу «Ломанн браун», завезених із німецької фірми «Ломанн Тірцухт», була значно нижчою порівняно з їхнім генетичним потенціалом. Основною причиною зниження продуктивності та якості яєць курей були відмінності в їх годівлі порівняно з фірмами-оригінаторами, які (відмінності) викликали адаптаційну реакцію у птиці.

На значне зниження економічної ефективності племінної птиці (вихідних ліній), крім того, вплинуло зменшення попиту на племінну продукцію, оскільки розпочалося масове імпортування птиці. І племінний завод «Рудня» припинив існування.

Таким чином, за глобалізації іноземної селекції Україна повністю перейде у залежність від іноземних фірм, не маючи ні власної стратегії племінної роботи, ні вітчизняної науки у птахівництві.

Висновки: 1. У птахівництві України встановлюється стійка тенденція до збільшення виробництва продукції, і з розрахунку на душу населення воно досягло близько 320 яєць та 21 кг м'яса птиці на рік.

2. Ефективність птахівництва країни досягнута завдяки використанню кросів яєчних і м'ясних курей іноземних фірм.

3. Використання птиці зарубіжної селекції спричинило незатребуваність та ліквідацію вітчизняних племінних господарств.

4. Відсутність у країні власних племінних підприємств обумовлює залежність вітчизняного птахівництва від іноземних фірм.

5. Пропонуємо відродити роботу вітчизняних племінних птахівницьких заводів і репродукторів та спрямувати їх на збереження та удосконалення існуючого генофонду і створення нових кросів яєчних і м'ясних курей за умов годівлі й утримання відповідно

до світових зразків.

6. Кабінету Міністрів і продовольства України необхідно з корегувати напрям розвитку села й птахівництва на основі вітчизняної селекції.

Література

1. Бородай В.П. Проблеми науки і фахівців у тваринництві /В.П. Бородай, А.І. Вертійчук // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького – Т. 13, № 4 (50), ч. 5. – Львів, 2011. – С. 22-26.
2. Бородай В.П. Стан наукового забезпечення галузі птахівництва України/В.П. Бородай, А.І. Вертійчук // Сучасне птахівництво. – 2012. – № 1. – С. 8-10.
3. Вертійчук А.І. Чи є стратегія у селекційно-племінному птахівництві України / А.І. Вертійчук // Ефективне птахівництво. – 2009. – № 12. – С. 10-13.
4. Вертійчук А.І. Зелене світло чи шлагбауми для птахівництва населення // А.І. Вертійчук // Ефективне птахівництво. – 2009. – №10. – С. 6 - 9.
5. Вертійчук А.І. Дисиміляційний підхід до зоотехнії / А.І. Вертійчук // Ефективне тваринництво. – 2011. – № 6. – С. 29-32; № 7. – С. 34-35.
6. Глебова Ю.А. Проблеми селекції за середовищно-економічного впливу на генотипи яєчних курей / Ю.А. Глебова; за ред. А.І. Вертійчука. – К., 2011. – 179с.
7. Терещенко О.В. Стан і перспективи розвитку птахівництва / О.В. Терещенко // Сучасне птахівництво. – 2011. – № 7-8. – С. 4-8.
8. Фролов В.В. Совершенствование аутосексного кроса яичных кур в процессе акклиматизации / В.В. Фролов, А.В. Макарова, А.Т. Коваленко, Т.В. Иванова //Птахівництво: міжвідомч. темат. наук. зб. –Харків. – Вип. 53. – 2003. – С.146 – 152.

Summary

The problems of breeding and poultry science in Ukraine intensified / Boroday V., Vertiychuk A., Glebova Y.

In the global poultry breeding fee is predominant compared with other areas of science. But in Ukraine of foreign poultry breeding resulted in the elimination of breeding farms and dependence on foreign countries (firms). Reduced productivity of birds from causing environmental - economic conditions.

Key words: poultry science, breeding, breeding farms, poultry NAAN Institute, National Academy of Agricultural Sciences, environmental - economic conditions.